

Univerzita Karlova v Praze
Přírodovědecká fakulta
katedra sociální geografie a regionálního rozvoje

Doktorský studijní program: sociální geografie a regionální rozvoj

Autoreferát disertační práce

**MIGRANTI V NEOPRÁVNĚNÉM POSTAVENÍ – ČESKO JAKO
CÍLOVÁ ZEMĚ**

Mgr. Lenka Medová

Školitel: Doc. RNDr. Dušan Drbohlav, CSc.

Praha 2013

Abstrakt

V souvislosti s rozpadem komunistického bloku zaznamenala Evropa v 90. letech minulého století nárůst neoprávněné migrace. Jen v EU je nyní odhadováno, že žije mezi 2 až 4 mil. migrantů v neoprávněném postavení, zejména zapojených do místních neformálních ekonomik. Kromě tradičních imigračních zemí západní Evropy jsou cílovými destinacemi také jihoevropské země a v posledních letech i některé post-komunistické země, zejména Česko.

Tato disertační práce se zaměřuje na fenomén neoprávněné migrace v Česku a studuje především neoprávněně pracující migranty v době před ekonomickou krizí. Vzhledem k doposud omezeným znalostem těchto migračních aspektů v české realitě přináší tato práce vstupní empirický materiál - představuje zejména hlavní formy a podmíněnosti neoprávněné migrace, strukturu, objem a strategie populace neoprávněně pracujících migrantů. Disertace se v terminologické rovině dále snaží přenést přes nastíněná omezení české odborné literatury a představit návrh vlastních terminologických označení studovaných procesů a jejich aktérů.

V neposlední řadě disertace aspiruje na obohacení teoreticko-metodologického rámce studia neoprávněné migrace – ať už širokou diskusí teoretických přístupů a jejich vztahu k neoprávněné migraci, tak zejména aplikací nových metod – tzv. Delfy metody a výzkumné techniky k odhadu počtu neoprávněně bydlících migrantů.

Předkládaná disertační práce je koncipována formou tzv. monotematického souboru publikací. Jejím empirickým jádrem je 6 vybraných publikací autorky, jež jsou přiblíženy ve třetí části disertace v podobě stručných přehledových statí a v nezkrácené podobě tvoří přílohovou část práce. Samotným výsledkům výzkumů předchází teoreticko-metodologická diskuse tématu. Poslední kapitola je věnovaná klíčovým závěrům disertační práce s přesahem do aplikační roviny.

1. Úvod

Neoprávněná migrace je globalizujícím se a diverzifikujícím se fenoménem. Jen v Evropské unii hovoří aktuální odhady o populaci 2 až 4 mil. migrantů v neoprávněném postavení (Koser 2010; Vogel, Kovacheva, Prescott 2011). Kromě tradičních imigračních zemí (Francie, Velká Británie, Německo) se cílovými oblastmi neoprávněné migrace staly také jihoevropské státy Španělsko, Itálie či Řecko (Düvell 2006b). Po hluboké politické a socio-ekonomické transformaci jsou v současnosti cílovými oblastmi i některé post-komunistické země Evropy – zejména Česko, jehož roli v procesu neoprávněné migrace zkoumá tato práce.

Populace migrantů v neoprávněném postavení žijící a většinou i pracující v evropských zemích vykazuje vysokou míru heterogenity dle zemí původu (zejména Ukrajiny, Maroka, Turecka, Albánie) i dle realizovaných migračních strategií (Düvell 2006b; Cvajner, Sciortino 2009; Jandl a kol. 2009; Bloch, Chimienti 2011). Část neoprávněné migrace je zejména od 90. let v souvislosti se změnami v migrační legislativě úzce spojena s azylovou problematikou (Koser 1998; Black 2003), nicméně ústředním fenoménem je zapojení migrantů v neoprávněném postavení do (neformálních) pracovních trhů, zejména do nízkopříjmových odvětví náročných na pracovní sílu - např. zemědělství, stavebnictví, zpracovatelský průmysl, pohostinství a ubytování či služby pro domácnosti (Bade 2004; Düvell 2006b). Hlavním mechanismem utváření evropské populace migrantů v neoprávněném postavení je překročení platnosti udělených (turistických) víz a následné vykonávání ekonomických aktivit bez povolení. Podstatně menší část populace neoprávněných migrantů vstupuje do Evropy prostřednictvím nelegálního překročení hranice (Düvell 2006c; Leerkes, Engbersen, van San 2007; Triandafyllidou 2010a).

Státy Evropské unie nahlíží proces neoprávněné migrace především jako bezpečnostní hrozbu (tzv. sekuritizace) a jejich politiky vykazují restriktivní tendence ať již ve vztahu ke vstupu cizinců, tak i vzhledem k pobývajícím populacím migrantů v neoprávněném postavení (např. posílení kontroly pracovních trhů, exkluze migrantů v neoprávněném postavení ze sociálního systému (Düvell 2006b; Broeders, Engbersen 2007; Bloch, Chimienti 2011; Leerkes, Engbersen, van der Leun 2012).

Na pozadí tohoto vývoje je s procesem neoprávněné migrace konfrontováno i Česko, avšak naše znalosti jsou doposud velmi omezené, chybí i základní empirický výzkum migrantů (s výjimkou Intermundia 2005; Drbohlav 2008a; Nekorjak 2009). Disertační práce tak usiluje o prohloubení pochopení fenoménu v českém prostředí a o jeho zasazení do evropského kontextu a procesů v něm probíhajících. Hlavní výzkumnou skupinou jsou neoprávněně pracující migranti na českém trhu práce v době před ekonomickou krizí.

2. Struktura a cíle práce

Disertační práce je koncipována formou tzv. monotematického souboru publikací. Jejím empirickým jádrem je 6 vybraných publikací autorky, jež jsou souhrnně přiblíženy ve třetí kapitole disertace a v nezkrácené podobě tvoří přílohovou část práce. Po úvodní kapitole následuje oddíl věnovaný terminologii a teoreticko-metodologické diskusi tématu. Čtvrtá kapitola je věnovaná klíčovým závěrům diskutovaným v souvislosti s cíli disertační práce, vymezenými v úvodní kapitole.

Disertace se zaměřuje na naplnění několika hlavních cílů:

- přinést nový empirický materiál ke studovanému fenoménu - zejména představit hlavní formy a podmíněnosti neoprávněné migrace a strukturu, objem a strategie populace neoprávněně pracujících migrantů.
- prokázat roli Česka jako cílové země neoprávněné migrace, zejména neoprávněně pracujících migrantů.
- prokázat replikaci evropského kontextu v českém prostředí a poukázat na globální rysy fenoménu v Česku.
- kriticky přistoupit k prolínání „fenoménu neoprávněné migrace“ s „problémem nelegální migrace“ zejména v oblasti terminologie, vnímání procesu či datových zdrojů a navrhnout vlastní terminologická označení studovaných procesů a jejich aktérů.
- rozšířit teoreticko-metodologický rámec studia neoprávněné migrace skrze diskusi obecných migračních teoretických přístupů a jejich vztahu k neoprávněné migraci a skrze aplikaci nových metod do výzkumu fenoménu (Delfy metody a výzkumné techniky k odhadu počtu neoprávněně bydlících migrantů).

3. Teoretický kontext disertace

Terminologie

Disertační práce na příkladu Česka studuje migrační proces, který je v rozporu s platnými legislativními nařízeními, jeho aktéry a jejich ekonomické aktivity – tj. migranty, kteří vstoupili, pobývají nebo pracují v rozporu s pobytovou a pracovní legislativou. V zahraniční odborné literatuře je tento proces spojen s definiční i terminologickou pluralitou. Používají se označení nelegální migrace (*illegal migration*), nelegální migranti (*illegal migrants*) (Portes 1978; Bade 2004; Heckmann 2004; Alt 2005; Baldwin-Edwards 2008), ale také se často pracuje s termíny *irregular* (např. Jordan, Düvell 2002; Engbersen, van San, Leerkes 2006; Triandafyllidou 2010b), *clandestine* (Delaunay, Tapinos 1998; Düvell 2008), *undocumented* (Burgers 1998; Massey, Capoferro 2004) či *unauthorized* (Espenshade 1995; Bean a kol. 2001). Použití termínů není ustálené a jejich definice jsou vágní či často zcela chybějící. V posledních letech je zřejmý ústup od používání sousloví *illegal migration/migrant* a jeho postupné nahrazování výše uvedenými opisnými termíny (Düvell 2008).

I česká post-komunistická migrační literatura trpí výše uvedenými nedostatky – pluralitou označení pro fenomény, které jsou nedostatečně definované, s dominancí původně politických termínů („nelegální“) přenesených do výzkumné terminologie. Teprve v posledních letech se začínají prosazovat alternativní, hodnotově neutrálnější, byť poněkud uměle působící termíny – „neregulární migrace/migranti/aktivity“ (Nekorjak 2007), „migranti bez oprávnění k pobytu“ (HUMA Network 2010); ve vztahu

k ekonomickým aktivitám migrantů zas např. adjektiva „neoprávněné“ či „kvazi-legální“ (Drbohlav 2008a; Medová 2011).

Uvedená úskalí se snaží tato práce překlenout návrhem vlastních termínů. Hodnotící a příliš tvrdě vymezující kolokace „nelegální migrant“ (Koser 1998; Black 2003) je proto opouštěna, zejména s ohledem na to, že „nelegalita“ u migrujících osob není jejich inherentní charakteristikou, ale sociálním konstruktem vycházejícím z legislativního nastavení (Black 2003; Sciortino 2004; Düvell 2008). Hranice mezi „legalitou“ a „nelegalitou“ je velmi tenká a v čase proměnlivá, a i proto se zdá, že je na místě používat měkkí označení (Kraler, Reichel 2011), k čemuž lze vyjít z Drbohlavovy (2008b) terminologie použité pro označení ekonomických aktivit a dále ji rozšířit.

Výsledným návrhem autorky je označení „neoprávněná migrace“. Ve vztahu k migrujícím osobám pak namísto adjektiva, které by umístěním před podstatné jméno odkazovalo na vlastnost osoby, je použito přívlastku neshodného, odkazujícího na situaci, ve které se migrant nachází – tedy „migrant v neoprávněném postavení“. V neposlední řadě jsou migranti, kteří vykonávají ekonomické aktivity v rozporu s pracovně-migrační legislativou, označováni jako „neoprávněně pracující“.

Teoretická diskuse

Obecné teoretické uchopení procesu migrace je rozdrobené mezi dílčí koncepty zaměřující se spíše na určité části migračního procesu, ovšem abstenující od vysvětlení migrace jako celku (Massey a kol. 1993; Arango 2000; Castles 2010). Je to způsobeno velkou diverzitou projevů, širokou podmíněností s dominancí vnějších determinujících faktorů (ekonomického, sociálního, politického a kulturního kontextu), ale i nutností skutečného interdisciplinárního přístupu či stále nedostatečné kumulativní znalosti procesu (Drbohlav, Uherek 2007; Castles 2010).

Teoretické studium samotné neoprávněné migrace je jak z hlediska jejích determinant, tak i dílčích procesů, nedostatečné (Drbohlav 2008b; Kraler a kol. 2011). Absence konceptuálního rámování neoprávněné migrace částečně plyne z toho, že neoprávněná migrace není přirozeně odlišným fenoménem od legální migrace. Naopak jejich vzájemná podobnost a provázanost je nepochybná (Düvell 2006c; Leerkes, Engbersen, van San 2007; Düvell 2008; Vogel, Cyrus 2008; Anderson, Ruhs 2010). Uplatnitelnost standardních migračních teoretických konceptů, které i částečně vznikaly z empirie neoprávněné migrace (zejména severoamerické koncepty), je tak na místě. Přesto však je teoretická rovina procesu neoprávněné migrace nedostatečně rozvíjena, v literatuře se vyskytuje jen zřídka, což může souviset i s omezenými možnostmi teoretického testování, resp. sběru dat v prostředí neoprávněné migrace (viz kapitola 2.3.; Cornelius 1982; Jandl 2008; Koser 2010).

Kapitola disertace 2.2. uvádí přehled hlavních migračních konceptů vysvětlujících příčiny migrace a její trvání. Níže prezentujeme pouze výběr nejpodstatnějších teoretických postřehů vztahujících se specificky k neoprávněné migraci.

Migrační teorie vycházející z **neoklasických ekonomických konceptů** byla na mikro-úrovni speciálně transformována i pro kontext „nelegální migrace“ (Todaro, Maruszko 1987). Jedinec uvažující o nelegální migraci kromě obecných neoklasických proměnných uvažuje také o pravděpodobnosti, že bude zadržen a deportován, a bere v úvahu i přísnost sankcí. Tyto mikro-koncepty však již byly překonány (např. kvůli nevysvětlení selektivity migrace, fixace na maximalizaci zisku a racionalitu jedince). V prostředí současné neoprávněné migrace, kde informace jsou z podstaty ještě obtížněji dostupné než u legálních migračních pohybů, je dále velmi těžké akceptovat také předpoklad vysoké informovanosti a racionálního zvažování jedince činícího rozhodnutí o migraci (Hondagneu-Sotelo 1994). Kriticky je přistupováno také k dominantnímu zaměření konceptu na ekonomické faktory a pomnutí vlivu sociálních či informačních sítí, institucí a osobnostních charakteristik jedince (Espenshade 1995; Arango 2000; Alt 2005; Düvell 2008). Ze strukturálního pohledu však lze přiznat neoklasickému konceptu jistou relevanci, neboť většina migrantů v neoprávněném postavení v Česku pochází ze zemí s nižší úrovní mezd a relativním přebytkem pracovní síly (post-sovětské státy, Vietnam) (Drbohlav, Lachmanová 2008).

Koncept **nové ekonomie pracovní migrace** (např. Taylor 1987; Stark, Taylor 1989) je začleněním vlivu rodiny/domácnosti pro neoprávněnou migraci vysoce relevantní - viz rozsáhlé zasílání remitencí. Tento koncept je však značně navázán na americko-mexické podmínky migrace, jež jsou obtížně přenositelné do evropské a zvláště české reality. Rovněž neposkytuje dostatečné vysvětlení pro „solitérní“ migraci jednotlivců, která nevzniká jako rodinná strategie (Hondagneu-Sotelo 1994; de Haas 2010).

Z hlediska neoprávněné migrace má Pioreho (1979) **teorie dvojího trhu** zásadní význam v poukázání na roli poptávky - segmentace pracovních trhů vyspělých zemí doprovázená ekonomickou deregulací a praktikami zaměstnavatelů vytvořily dominantně pro místní pracovní sílu sektor neformální ekonomiky, který je však současně doplňován i neoprávněně pracujícími migranty (Williams, Windebank 1998; Reyneri 2003; Bade 2004; Fassmann 2008; Maroukis, Iglicka, Gmaj 2011). Vytvoření neformálního trhu práce je tak strukturální součástí moderního kapitalismu (Portes, Sassen-Koob 1987; Palidda 2005).

Teorie světového systému (Petras 1981; Wood 1982; Sassen 1988) chápe neoprávněně pracující migranty jako produkty kapitalistického ekonomického systému a zákonů cílové země (De Genova 2002). Vzhledem k současným rysům neoprávněné migrace - její globalizaci a diverzifikaci (Castles, Miller 2003; Düvell 2008; Bloch,

Chimienti 2011) je však zřejmé, že vztah mezi zdrojovou a cílovou zemí není možné redukovat na protisměrné toky kapitálu, zboží a migrace (Burgers 1998; Triandafyllidou, Kosic 2006; Düvell 2008). V realitě neoprávněné migrace je role migrantů-aktérů podstatným rysem (Anderson, Ruhs 2010) a není vhodné migranty redukovat na produkty systému.

Teorie sítí, tj. jednoho z nejdůležitějších mechanismů sebe-reprodukce migrace (Massey a kol 1993; Guilmoto, Sandron 2001), je vysoce relevantní pro studium neoprávněné migrace. Sítě a zdroje, k nimž umožňují přístup, tj. sociální kapitál, jsou nepostradatelným pomocníkem migrantů v neoprávněném postavení a jejich význam je pro ně zpravidla vyšší než pro legální migranty (Alt 2005, Grzymala-Kazłowska 2005; Engbersen, van San, Leerkes 2006; Jandl a kol. 2009, Drbohlav, Janská 2009; Medová 2011). V prostředí neoprávněné migrace byla rovněž prokázána role migraci podporujících institucí, které mohou přebírat roli sítí (Espenshade 1995; Heckmann 2004). Mezi ukrajinskými migranty v Česku tento typ migraci podporující instituce představují zejména tzv. klienti (Drbohlav, Janská 2009; Nekorjak 2009).

„**Systémový přístup k migraci**“ (Kritz, Lim, Zlotnik 1992; de Haas 2010) v aktuální podobě začleňuje do migračního systému i vliv sítí a tezi kumulativní kauzality podporující migraci (Massey 1990; Massey a kol. 1993). Migrační systémy nejsou limitovány legálním statutem migranta, naopak bývají tvořeny jak legálními pracovními migranty, tak i neoprávněně pracujícími migranty (de Haas 2007; Düvell 2008). Teze kumulativní kauzality, zejména změna socio-kulturních praktik zdrojové země ustavující (neoprávněnou) migraci jako sociální normu může mít významný vliv na rozhodovací proces migrantů (např. Nekorjak, 2009 konstatuje přítomnost tohoto fenoménu na Zakarpatské Ukrajině).

Teoretická kapitola disertace je zakončena diskusí čtyř hlavních teoretických argumentů vážících se k zapojení neoprávněně pracujících migrantů do neformálních ekonomik cílových zemí. (Samers 2004; Jandl a kol. 2009). Společným jmenovatelem první skupiny argumentů je vysvětlení příčin růstu neformálního sektoru a objemu neoprávněně pracujících migrantů na základě zvýšené **poptávky** (Anderson, Rogaly 2005, Sassen 1991, Williams a Windebank 1998), jež se zdá být klíčovým pro přítomnost neoprávněně pracujících migrantů v Česku (Drbohlav, Lachmanová 2008). Druhým typem argumentu je rozvoj neformálního ekonomického sektoru skrze růst (neoprávněné) migrace (tedy **nabídky**), jenž staví na fenoménu migračních sítí a migraci podporujících institucí (Samers 2004; Jandl a kol. 2009). Třetí typ konceptů se zaměřuje na **regulaci** jako hlavní kauzální faktor růstu neoprávněného zaměstnávání (např. Vasta 2004), zejména na přílišnou státní regulaci ekonomických vztahů vedoucí zaměstnavatele k využívání neformálního zaměstnávání (Samers 2004; Jandl a kol. 2009; též Horáková, Kux 2003 pro

Česko). Posledním typem explanačních argumentů je teze **kulturní akceptace**, chápající rozvoj neformálních ekonomických aktivit jako důsledek společenské tolerance těchto aktivit (Samers 2004), což je v případě Česka jedním z významných podpůrných mechanismů existence neoprávněné pracovní migrace (Drbohlav, Lachmanová 2008; Grabowska-Lusińska, Drbohlav, Hárs 2011).

4. Představení publikovaných textů

Třetí kapitolu disertace tvoří přehledové statě k šesti publikacím autorky (články v impaktovaných časopisech a kapitoly v editovaných monografiích), věnujícím se neoprávněné migraci v Česku zejména mezi roky 2001 až 2008, tedy před ekonomickou krizí. Jedná se o tyto publikace:

- 1) Čermáková, D., Lachmanová, L. (2008): Nelegální migrace a nelegální ekonomické aktivity migrantů z hlediska kontrolní činnosti kompetentních orgánů. In: Drbohlav, D. (ed.): Nelegální ekonomické aktivity migrantů. Česko v evropském kontextu. Karolinum, Praha, s. 91-101.
- 2) Drbohlav, D., Lachmanová, L. (2008): Irregular Economic Activities in the Czech Republic: A Delphi Study about Adaptations in a Globalizing Economy. In: Dostál, P. (ed.): Evolution of Geographical Systems and Risk Processes in the Global Context. Karolinum, P3K Publishers, Praha, s. 129-156.
- 3) Lachmanová, L. (2008): Neoprávněné ekonomické aktivity migrantů pohledem pracovníků úřadů práce a živnostenských úřadů. In: Drbohlav, D. (ed.): Nelegální ekonomické aktivity migrantů. Česko v evropském kontextu. Karolinum, Praha, s. 122-129.
- 4) Drbohlav, D., Medová, L. (2010): Czech Republic: Irregular Migration – “Old Wine in New Bottles”. In: Triandafyllidou, A. (ed.): Irregular Migration in Europe. Myths and Realities. Ashgate, Farnham, s. 71-92.
- 5) Medová, L. (2011): Vrátit se či zůstat? Aspirace neoprávněně pracujících migrantů. Geografie, 116, č. 4, s. 462-470.
- 6) Medová, L., Drbohlav, D. (2013): Estimating the Size of the Irregular Migrant Population in Prague - an Alternative Approach. Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie, 104, č. 1, s. 75-89.

Příspěvek Čermáková, Lachmanová (2008) představuje jakýsi vstupní můstek do problematiky, neboť se věnuje kritické analýze procesu neoprávněné (nelegální) migrace, včetně nelegální práce a podnikání cizinců, na základě statistických dat, která o uvedených procesech sbírají příslušné české státní orgány (tj. Služba cizinecké policie, úřady práce a živnostenské úřady). Publikace Drbohlav, Lachmanová (2008) přinesla hlavní

charakteristiky a podmíněnosti vztahující se k neoprávněně pracujícím migrantům, založené na inovativní aplikaci kvalitativní výzkumné techniky Delfy. Příspěvek Lachmanová (2008) se systematicky zaměřil na šetření zkušeností lokálních institucí trhu práce (úřadů práce a živnostenských úřadů) s neoprávněnými ekonomickými aktivitami cizinců v jejich správních obvodech, vedený snahou o rozšíření výzkumu jednak o další významnou skupiny aktérů, jednak o detailnější regionální pohled. Kapitola v mezinárodní monografii (Drbohlav, Medová 2010) představuje zúženou verzi národní výzkumné zprávy vztahující se k odhadům počtu neoprávněně pobývajících migrantů v Česku, na mechanismy přesunu migrantů z a do neoprávněného postavení a na stav veřejné debaty k dané problematice. V další příložené publikaci (Medová 2011) se autorka zabývá aspiracemi neoprávněně pracujících migrantů v Česku a faktory, jež vedou k úspěšné realizaci těchto aspirací. Příspěvek Medová, Drbohlav (2013) je orientován metodologicky – autoři v něm představují vlastní inovativní metodu pro odhad velikosti populace nelegálně bydlících migrantů a testují ji na případu Prahy. Problematiku taktéž diskutují v širším kontextu metodiky odhadů velikosti neoprávněné migrace a prostorového rozložení neoprávněně pobývajících migrantů.

5. Závěry disertace

Neoprávněná migrace je globálním, heterogenním a mnohohrstevnatým fenoménem. Migranti v neoprávněném postavení participují na pracovních trzích cílových zemí - jejich přítomnost je považována za strukturální komponent moderních ekonomik (Williams Windenbank 1998; Palidda 2005; Düvell 2006a). S touto realitou je po roce 1990 konfrontováno i Česko, které prošlo, ruku v ruce s politickými, socio-ekonomickými a demografickými změnami, velmi rychlou transformací ze země vysílající migranty na zemi tranzitní a poté imigrační (Drbohlav a kol. 2010). Tato disertační práce se zaměřuje na proces neoprávněné migrace v Česku, zejména na neoprávněně pracující migranty, a pokouší se přispět k poznání těchto fenoménů, jak v rovině empirické, terminologicko-teoretické, tak i metodologicko-metodické.

Jedním z cílů práce proto bylo přinést návrh vlastních terminologických označení studovaných procesů a jejich aktérů. Disertační práce proto představuje novou sadu termínů, jimiž se snaží eliminovat uvedené nedostatky. Autorka navrhuje zejména pro účely sociálněvědního výzkumu používat označení „neoprávněná migrace“, „migrant v neoprávněném postavení“ a „neoprávněně pracující migrant“.

Práce také kriticky přistupuje k prolínání „fenoménu neoprávněné migrace“ s „problémem nelegální migrace“ v oblasti datových zdrojů. Autorka přináší analýzu hlavních datových zdrojů používaných pro studium neoprávněné migrace (zejména

oficiální statistiky „nelegální“ migrace a „nelegálního“ zaměstnávání cizinců) a kriticky upozorňuje na jejich omezenou vypovídací schopnost vzhledem ke skutečnému vývoji i objemu procesu (Čermáková, Lachmanová 2008; Drbohlav, Medová 2010).

Dalším z cílů disertace bylo obohatit teoretickou diskusi migrace. Autorka diskutuje hlavní koncepty představující základ teoretického uchopení migrace v současných sociálních vědách v obecném kontextu neoprávněné migrace a specificky se zaměřuje na procesy v Česku. Na základě představených konceptů a teorií lze konstatovat, že neoprávněná migrace je multifaktorově podmíněný fenomén. Na makro úrovni má kromě nerovnoměrného rozložení bohatství ve světě velký význam proces globalizace, který propojuje odlišné regiony, kultury a ekonomiky, na pozadí ekonomické transformace cílových zemí, vytvářejících poptávku po flexibilní a levné pracovní síle. Pioreho (1979) sekundární trh, resp. v rámci něj fungující sektor neformálního zaměstnávání pro místní i migrační pracovní sílu, živený přílišnou státní regulací ekonomických vztahů (Samers 2004; Jandl a kol. 2009) se zdají být zásadními strukturálními faktory neoprávněné migrace do Česka.

Globalizací, poptávkou, ale i „push“ faktory zdrojových zemí stimulované migrační záměry populací jsou limitovány nastavením politik (zejména) cílových zemí, které omezují legální pracovní migraci. Neoprávněná migrace je tak do jisté míry „vytvářena“ politikou cílových zemí (Sciortino 2004; Alt 2005; Heckmann 2007), což je platným argumentem i v českém kontextu, kde zejména v době před vypuknutím hospodářské krize spolu soupeřily na jedné straně poptávka po zahraničních pracovnících a na straně druhé omezené kanály legální pracovní migrace (Baršová, Barša 2005; Drbohlav, Lachmanová 2008; Drbohlav a kol. 2010).

Strukturální podmínky ovlivňují migranta v jeho rozhodování, jež je často činěno jako rodinná strategie. Migrant v neoprávněném postavení je však aktivním hráčem s vlastními cíli/strategiemi, které se snaží v cílové zemi naplnit. Často k tomu využívá své migrační sítě informací a podpory, případně jsou tyto sítě nahrazeny migračními institucemi, nejčastěji zprostředkovateli (Alt 2005). Význam migračních sítí a migračních institucí (zejména zprostředkovatelů/klientů) lze považovat za významný faktor trvání neoprávněné migrace v Česku (Čermáková, Nekorjak 2009; Drbohlav, Janská 2009; Medová 2011).

Disertace také shrnuje základní metody výzkumu neoprávněné migrace a s ním spojené etické otázky. Výzkum migrantů v neoprávněném postavení je náročný (např. není dostupný základní soubor, což neumožňuje konstrukci statisticky reprezentativního vzorku, kontaktování skupiny je obtížné aj.). Zároveň se jedná se o citlivé téma (zahrnující vysoce zranitelnou skupinu osob) vyžadující anonymitu respondentů, důvěru mezi oběma stranami výzkumu i etické ohledy při publikování výsledků.

Disertace aspiruje na obohacení metodologické stránky studia neoprávněné migrace. Jedná se zejména o inovativní použití kvalitativní interaktivní výzkumná techniky Delfy na problematiku neoprávněných ekonomických aktivit migrantů (Drbohlav, Lachmanová 2008). Metodická rovina disertace byla dále obohacena konstruováním vlastní výzkumné techniky k odhadu počtu neoprávněně bydlících migrantů (Medová, Drbohlav 2013). V rámci výzkumu proto byla vytvořena a na příkladu Prahy aplikována alternativní technika odhadu neoprávněně bydlících migrantů vycházející z diferenciací územního rozmístění migrantů založené na typu zástavby a s ní úzce svázané funkční a socio-ekonomické struktury města. V této pilotní verzi se odhad pro Prahu pohyboval kolem 47 000 neoprávněně bydlících migrantů (Medová, Drbohlav 2013).

Na základě výzkumu provedeného v rámci disertace konstatujeme, že přítomnost migrantů v neoprávněném postavení na neformální pracovním trhu Česka je svázána se silnými „pull“ faktory v podobě poptávky po levné a flexibilní pracovní síle. Příliv a zapojení migrantů do neformální ekonomiky jsou organizovány sítí zprostředkovatelů a pracovních agentur těžících z neefektivní státní politiky v oblasti legální pracovní migrace a z nedostatků migrační legislativy. Proces je usnadněn akceptací a rozšířeností nelegálního zaměstnávání mezi českými občany (s kořeny v neformální ekonomice za dob komunismu) a je také umožňován přetrvávající korupcí (Drbohlav, Lachmanová 2008).

Z hlediska forem neoprávněných ekonomických aktivit migrantů v Česku lze konstatovat, že tyto ekonomické aktivity jsou často organizovány tzv. klientem (zprostředkovatelem) a jsou „částečně legalizovány“ vlastnictvím víza či povolení k pobytu, byť nedostačujícím pro výkon pracovní činnosti. Typickou formou je předstírání samostatné výdělečné činnosti, ač v realitě se jedná o závislé zaměstnání (tento typ neoprávněného zaměstnávání je hojně rozšířen i mezi českou pracovní silou - tzv. Švarc systém). Naopak nelegální vstup na území Česka, podobně jako v jiných evropských zemích, je jen málo častou formou neoprávněné migrace.

Práce konstatuje, že hlavní zdrojovou zemí nelegálně pracujících migrantů v Česku je Ukrajina, dále pak Vietnam a další post-sovětské státy. Migrantů pracujících v neformální ekonomice nejčastěji ve stavebnictví, v hotelech a restauracích, v domácnostech, zemědělství, obchodu či zpracovatelském průmyslu – tj. v odvětvích s nízkou mzdou, vysokými nároky na flexibilitu pracovníků a malou atraktivitou pro domácí pracovní sílu. Jedná se tedy o odvětví, v nichž jsou zaměstnání migranti v neoprávněném postavení i v tradičních imigračních zemích (Drbohlav, Lachmanová 2008; Lachmanová 2008).

Neoprávněně pracující migranti v Česku, podobně jako v jiných evropských zemích nejsou homogenní skupinou – jejich populace je kromě socio-demografických charakteristik diverzifikována i s ohledem na migrační strategie a zdroje k jejich naplnění. Neoprávněně pracující migranti jsou aktivními hráči a díky mobilizaci vhodných zdrojů

mohou dosahovat zisku či subjektivní spokojenosti – nelze na ně pohlížet jako na oběti či pouhé produkty migračního systému (Ruhs, Anderson 2010). V českém prostředí byly mezi neoprávněně pracujícími migranty identifikovány 4 základní druhy migračních strategií: „dočasná strategie“; „dlouhodobá strategie“; „strategie legalizace“ a strategie „pracující turista“. Rovněž byly identifikovány nejasné aspirace některých migrantů s náznakem role Česka jako tranzitní zastávky na cestě do západní či jižní Evropy. Další analýzou uvedených strategií byl i v českém prostředí prokázán význam etnického sociálního kapitálu pro úspěšnost migračních strategií. Kulturní kapitál je důležitým zdrojem zejména ve formě pracovních zkušeností či speciálních dovedností (Medová 2011).

Etnické vazby jsou důležitým mechanismem i z hlediska prostorového rozmístění migrantů v neoprávněném postavení, kteří díky těmto vazbám privátního či komerčního charakteru získávají bydlení. Hlavním faktorem výběru se zdá být cena a dostupnost bydlení. Naopak vliv ostatních faktorů ovlivňujících residenční rozmístění migrantů v neoprávněném postavení diskutovaných v literatuře se nezdá být pro Prahu (zatím) relevantní (Medová, Drbohlav 2013).

Předkládaná disertace potvrzuje platnost teze Česka jako imigrační cílové země pro migranty v neoprávněném postavení, kteří působí na českém pracovním trhu, přičemž někteří aspirují na dlouhodobé usazení. Vzhledem ke geografické poloze území mezi zdrojovými/tranzitními zeměmi (zejména Ukrajinou, Ruskem) a cílovými oblastmi západní Evropy (Německem, Francií, Beneluxem) se v Česku rovněž setkáváme i s tranzitním charakterem neoprávněné migrace, avšak jedná se o méně významný fenomén.

Neoprávněná migrace v Česku a zapojení migrantů do české neformální ekonomiky má řadu rysů srovnatelných s tradičními imigračními zeměmi. V menší míře se však projevují i některá specifika českého migračního prostředí – zejména velký význam tzv. klientského systému, neexistence robustních etnických enkláv a s tím spojených možností zapojení migrantů v neoprávněném postavení do etnických služeb, či (prozatím) neexistující velký etnický sňatkový trh umožňující legalizaci statusu migrantů v neoprávněném postavení (Čermáková, Nekorjak 2009; Drbohlav a kol. 2010; Medová 2011; Drbohlav, Medová 2013). Kořeny těchto specifíků hledejme především ve vývoji legislativního nastavení českého migračního režimu a v „nevyzrálosti“ Česka (relativně krátké období) jako cílové imigrační země.

6. Vybraná použitá literatura

- Alt, J.** (2005): Life in the World of Shadows: the Problematic of Illegal Migration. *Global Migration Perspectives*, č. 41. Global Commission on International Migration, Geneva, 19 s.
- Anderson, B., Rogaly, B.** (2005): Forced Labour and Migration to the UK. Study prepared by COMPAS in collaboration with the Trade Union Congress. <http://www.compas.ox.ac.uk/fileadmin/files/Publications/Reports/Forced%20Labour%20TUC%20Report.pdf>
- Anderson, B., Ruhs, M.** (2010): Guest Editorial. Researching Illegality and Labour Migration. *Population, Space and Place*, č. 16, s. 175-179.
- Arango, J.** (2000): Explaining Migration: A Critical View. *International Social Science Journal*, č. 165, s. 283-296.
- Bade, K. J.** (2004): Legal and Illegal Immigration into Europe: Experiences and Challenges. *European Review*, 12, č. 3, s. 339-375.
- Baldwin-Edwards, M.** (2008): Towards a Theory of Illegal Migration: Historical and Structural Components. *Third World Quarterly*, 29, č. 7, s. 1449-1459.
- Baršová, A., Barša, P.** (2005): Přistěhovalectví a liberální stát. Imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku. Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, Brno, 308 s.
- Bean, F. D., Corona, R., Tuiran, R., Woodrow-Lafield, K. A., van Hook, J.** (2001): Circular, Invisible, and Ambiguous Migrants: Components of Difference in Estimates of the Number of Unauthorized Mexican Migrants in the United States. *Demography*, 38, č. 3, s. 411-422.
- Black, R.** (2003): Breaking the Convention: Researching the "Illegal" Migration of Refugees to Europe. *Antipode*, 35, č. 1, s. 34-54.
- Bloch, A., Chimienti, M.** (2011): Irregular Migration in a Globalizing World. *Ethnic and Racial Studies*, 34, č. 8, s. 1271-1285.
- Broeders, D., Engbersen, G.** (2007): The Fight against Illegal Migration. Identification Policies and Immigrants' Counterstrategies. *American Behavioral Scientist*, 50, č. 12, s. 1592-1609.
- Burgers, J.** (1998): In the Margin of the Welfare State: Labour Market Position and Housing Conditions of Undocumented Immigrants in Rotterdam. *Urban Studies*, 35, č. 10, s. 1855-1868.
- Castles, S.** (2010): Understanding Global Migration: A Social Transformation Perspective. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 36, č. 10, s. 1565-1586.
- Castles, S., Miller, M. J.** (2003): *The Age of Migration*. Palgrave Macmillan, New York, 338 s.
- Cornelius, W. A.** (1982): Interviewing Undocumented Immigrants: Methodological Reflections Based on Fieldwork in Mexico and the U.S. *International Migration Review*, 16, č. 2, s. 378-411.
- Cvajner, M., Sciortino, G.** (2009): A Tale of Networks and Policies: Prolegomena to an Analysis of Irregular Migration Careers and Their Developmental Paths. *Population, Space and Place*, č. 16, s. 213-225.
- Čermáková, D., Lachmanová, L.** (2008): Nelegální migrace a nelegální ekonomické aktivity migrantů z hlediska kontrolní činnosti kompetentních orgánů. In: Drbohlav, D.

- (ed.): Nelegální ekonomické aktivity migrantů. Česko v evropském kontextu. Karolinum, Praha, s. 91-101.
- Čermáková, D., Nekorjak, M.** (2009): Ukrainian Middleman System of Labour Organization in the Czech Republic. *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie*, 100, č.1, s. 33–43.
- De Genova, N. P.** (2002): Migrant “Illegality” and Deportability in Everyday Life. *Annual Review of Anthropology*, č. 31, s. 419-447.
- de Haas, H.** (2007): North African Migration Systems: Evolution, Transformations and Development Linkages. IMI Working Paper, č. 6, International Migration Institute, 44 s. <http://www.imi.ox.ac.uk/pdfs/imi-working-papers/WP6%20North%20African%20Migration%20Systems.pdf>
- de Haas, H.** (2010): The Internal Dynamics of Migration Processes: A Theoretical Inquiry. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 36, č. 10, s. 1587-1617.
- Delaunay, D., Tapinos, G.** (eds.) (1998): La mesure de la migration clandestine en Europe. Volume 2 : rapport des experts. Eurostat Working Papers, Series "Population et conditions sociales", 3/1998/E/No7, Eurostat, Luxembourg.
- Drbohlav, D.** (ed.) (2008a): Nelegální ekonomické aktivity migrantů. Česko v evropském kontextu. Karolinum, Praha, 311 s.
- Drbohlav, D.** (2008b): Terminologické, konceptuální a metodické pojetí zkoumané problematiky. In: Drbohlav, D. (ed.): Nelegální ekonomické aktivity migrantů. Česko v evropském kontextu. Karolinum, Praha, s. 19-29.
- Drbohlav, D., Janská, E.** (2009): Illegal Economic and Transit Migration in the Czech Republic (Intensive Study of Individual Migrants' Behaviour). *Europe-Asia Studies*, 61, č. 1, s. 141-156.
- Drbohlav, D., Lachmanová, L.** (2008): Irregular Economic Activities in the Czech Republic: A Delphi study about Adaptations in a Globalizing Economy. In: P. Dostál (ed.): Evolution of Geographical Systems and Risk Processes in the Global Context. Karolinum, P3K Publishers, Praha, s. 129-156.
- Drbohlav, D., Medová, L.** (2010): Czech Republic: Irregular Migration – „Old Wine in New Bottles“. In: Triandafyllidou, A. (ed.): Irregular Migration in Europe. Myths and Realities. Ashgate, Farnham, s. 71-92.
- Drbohlav, D., Medová, L., Čermák, Z., Janská, E., Čermáková, D., Džúrová, D.** (2010): Migrace a (i)migranti v Česku. Kdo jsme, odkud přicházíme, kam jdeme?. SLON, Praha, 207 s.
- Drbohlav, D., Uherek, Z.** (2007): Reflexe migračních teorií. *Geografie – Sborník ČGS*, 112, č. 2, s. 125–141.
- Düvell, F.** (2006a): The Irregular Migration Dilemma: Keeping Control, Out of Control or Regaining Control? In: Düvell, F. (ed.): *Illegal Immigration in Europe. Beyond Control?* Palgrave Macmillan, Houndmills, s. 3-13.
- Düvell, F.** (2006b): Irregular Migration: a Global, Historical and Economic Perspective. In: Düvell, F. (ed.): *Illegal Immigration in Europe. Beyond Control?* Palgrave Macmillan, Houndmills, s. 14-39.
- Düvell, F.** (2006c): Undocumented Migration in Europe: a Comparative Perspective. In: Düvell, F. (ed.): *Illegal Immigration in Europe. Beyond Control?* Palgrave Macmillan, Houndmills, s. 171-196.

- Düvell, F.** (2008): Clandestine Migration in Europe. *Social Science Information*, 47, č. 4, s. 479-497.
- Engbersen, G., van San, M., Leerkes, A.** (2006): A Room with a View. Irregular Immigrants in the Legal Capital of the World. *Ethnography*, 7, č. 2, s. 209-242.
- Espenshade, T. J.** (1995): Unauthorized Immigration to the United States. *Annual Review of Sociology*, č. 21, s. 195-216.
- Fassmann, M.** (2008): Charakter trhu práce na černo a situace v Česku. In: Drbohlav, D. (ed.): Nelegální ekonomické aktivity migrantů – Česko v evropském kontextu. Karolinum, Praha, s. 68-81.
- Grabowska-Lusińska, I., Drbohlav, D., Hárs, A.** (eds.) (2011): Immigration Puzzles. Comparative Analysis of the Czech Republic, Hungary and Poland before and after Joining the EU. LAP Lambert Academic Publishing, Saarbrücken, 160 s.
- Grzymala-Kazłowska, A.** (2005): From Ethnic Cooperation to In-Group Competition: Undocumented Polish Workers in Brussels. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 31, č. 4, s. 675–697.
- Guilmoto, Z., Sandron, F.** (2001): The Internal Dynamics of Migration Networks in Developing Countries. *Population*, 13, č. 2, s. 135-164.
- Heckmann, F.** (2004): Illegal Migration: What Can We Know and What Can We Explain? The Case of Germany. *International Migration Review*, 38, č. 3, s. 1103–1125.
- Heckmann, F.** (2007): Towards a Better Understanding of Human Smuggling. IMISCOE Policy Brief, č. 5, 9 s.
<http://www.imiscoe.org/publications/policybriefs/index.html>
- Hondagneu-Sotelo, P.** (1994): Gendered Transitions. Mexican Experiences of Immigration. University of California Press, Berkeley, Los Angeles, London, 258 s.
- Horáková, M., Kux, J.** (2003): Národní zpráva o neformální ekonomice v České republice. VÚPSV, Praha, 12 s.
- HUMA Network** (2010): Mají migranti bez oprávnění k pobytu a žadatelé o azyl nárok na přístup ke zdravotní péči v EU? Srovnávací přehled 16 zemí. 24 s.
www.huma-network.org
- Intermundia** (2005): Výzkum obchodu s lidmi především za účelem nucené práce. Zpráva o výsledcích sociologického výzkumu. Intermundia, Havířov, 57 s.
- Jandl, M.** (2008): Methods for estimating stocks and flows of irregular migrants. In: Jandl, M., Vogel, D., Iglicka, K. (eds.): CLANDESTINO Report on methodological issues, s. 19-57.
http://clandestino.eliamep.gr/wp-content/uploads/2009/10/clandestino_report-on-methodological-issues_final12.pdf
- Jandl, M., Hollomey, C., Gendra, S., Stepien, A., Bilger, V.** (2009): Migration and Irregular Work in Austria. A Case Study of the Structure and Dynamics of Irregular Foreign Employment in Europe at the Beginning of the 21st Century. Amsterdam University Press, Amsterdam, 245 s.
- Jordan, B., Düvell, F.** (2002): Irregular Migration: Dilemmas of Transnational Mobility. Edward Elgar, Cheltenham, 284 s.
- Koser, K.** (1998): Out of the Frying Pan and into the Fire: A Case Study of Illegality amongst Asylum Seekers. In: Koser, K., Lutz, H. (eds): The New Migration in Europe. Social Constructions and Social Realities. Palgrave Macmillan, Basingstoke, London, s. 185-198.

- Koser, K.** (2010): Dimensions and Dynamics of Irregular Migration. *Population, Space and Place*, 16, č. 3, s. 181–193.
- Kraler, A., Reichel, D.** (2011): Measuring Irregular Migration and Population Flows - What Available Data Can Tell. *International Migration*, 49, č. 5, s. 97-128.
- Kraler, A., Drbohlav, D., Medová, L., Baldwin-Edwards, M.** (2011): PROMINSTAT Thematic Study on Irregular Migration. Unpublished research report.
- Kritz, M., Lim, L. L., Zlotnik, H.** (1992): *International Migration Systems. A Global Approach.* Clarendon Press, Oxford, 345 s.
- Lachmanová, L.** (2008): Neoprávněné ekonomické aktivity migrantů pohledem pracovníků úřadů práce a živnostenských úřadů. In: Drbohlav, D. (ed.): *Nelegální ekonomické aktivity migrantů. Česko v evropském kontextu.* Karolinum, Praha, s. 122-129.
- Leerkes, A., Engbersen, G., van der Leun, J.** (2012): Crime among Irregular Immigrants and the Influence of Internal Border Control. *Crime, Law, Social Change*, č. 58, s. 15-38.
- Leerkes, A., Engbersen, G., van San, M.** (2007): Shadow Places: Patterns of Spatial Concentration and Incorporation of Irregular Immigrants in the Netherlands. *Urban Studies*, 44, č. 8, s. 1491–1516.
- Maroukis, T., Iglicka, K., Gmaj, K.** (2011): Irregular Migration and Informal Economy in Southern and Central-Eastern Europe: Breaking the Vicious Cycle? *International Migration*, 49, č. 5, s. 129-156.
- Massey, D.S.** (1990): Social Structure, Household Strategies, and the Cumulative Causation of Migration. *Population Index*, 56, č. 1, s. 3-26.
- Massey, D. S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A., Taylor, J. E.** (1993): Theories of International Migration: A Review and Appraisal. *Population and Development Review*, 19, č. 3, s. 431–466.
- Massey, D. S., Capoferro, C.** (2004): Measuring Undocumented Migration. *International Migration Review*, 38, č. 3, s. 1075-1102.
- Medová, L.** (2011): Vrátit se či zůstat? Aspirace neoprávněně pracujících migrantů. *Geografie*, 116, č. 4, s. 462-470.
- Medová, L., Drbohlav, D.** (2013): Estimating the Size of the Irregular Migrant Population in Prague - an Alternative Approach. *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie*, 104, č. 1, s. 75-89.
- Nekorjak, M.** (2007): Úvahy nad nerégulární migrací se zaměřením na ukrajinskou migraci v Česku. *IVRIS Working Papers*, 7, č. 1, Fakulta sociálních studií, Brno, 21 s.
- Nekorjak, M.** (2009): *Mezisvěty: organizované zaměstnávání migrantů z Ukrajiny v České republice.* Disertační práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních věd, katedra sociologie, Brno, 180 s.
- Palidda, S.** (2005): Migration Between Prohibitionism and the Perpetuation of Illegal Labour. *History and Anthropology*, 16, č. 1, s. 63-73.
- Petras, E. M.** (1981): The Global Labor Market in the Modern World-Economy. In: Kritz, M. M., Keely, C. B., Tomasi, S. M. (eds.): *Global Trends in Migration: Theory and Research on International Population Movements.* Center for Migration Studies, Staten Island, N.Y., s. 44-63.
- Piore, M. J.** (1979): *Birds of Passage: Migrant Labor in Industrial Societies.* Cambridge University Press, Cambridge, 229 s.

- Portes, A.** (1978): Toward a Structural Analysis of Illegal (Undocumented) Immigration. *International Migration Review*, 12, č. 4, s. 469-484.
- Portes, A., Sassen-Koob, S.** (1987): Making it Underground – Comparative Material on the Informal Sector in Western Market Economies. *American Journal of Sociology*, 93, č. 1, s. 30-61.
- Reyneri, E.** (2003): Illegal Immigration and the Underground Economy. *National Europe Centre Paper*, č. 66, 21 s.
- Ruhs, M., Anderson, B.** (2010): Semi-Compliance and Illegality in Migrant Labour Markets: An Analysis of Migrants, Employers and the State in the UK. *Population, Space and Place*, č. 16, s. 195-211.
- Samers, M.** (2004): The “Underground Economy”, Immigration and Economic Development in the European Union: An Agnostic-Skeptic Perspective. *International Journal of Economic Development*, 6, č. 3, s. 199-272.
- Sassen, S.** (1988): *The Mobility of Labor and Capital: A Study in International Investment and Labor Flow*. Cambridge University Press, New York, 224 s.
- Sassen, S.** (1991): *The Global City: New York, London, Tokyo*. Princeton University Press, Princeton, 412 s.
- Sciortino, G.** (2004): Between Phantoms and Necessary Evils. Some Critical Points in the Study of Irregular Migrations to Western Europe. *IMIS-Beiträge*, č. 24, s. 17–43.
- Stark, O., Taylor, J. E.** (1989): Relative Deprivation and International Migration. *Demography*, 26, č. 1, s. 1-14.
- Taylor, J. E.** (1987): Undocumented Mexico-U.S. Migration and the Returns to Households in Rural Mexico. *American Journal of Agricultural Economics*, č. 69, s. 616-638.
- Todaro, M. P., Maruszko, L.** (1987): Illegal Migration and US Immigration Reform: A Conceptual Framework. *Population and Development Review*, 13, č. 1, s. 101-114.
- Triandafyllidou, A.** (2010a): Irregular Migration in Europe in the Early 21st Century. In: Triandafyllidou, A. (ed.): *Irregular Migration in Europe. Myths and Realities*. Ashgate, Farnham, Burlington, s. 1-21.
- Triandafyllidou, A.** (ed.) (2010b): *Irregular Migration in Europe. Myths and Realities*. Ashgate, Farnham, Burlington, 304 s.
- Triandafyllidou, A., Kosic, A.** (2006): Polish and Albanian Workers in Italy: Between Legality and Undocumented Status. In: Düvell, F. (ed.): *Illegal Immigration in Europe. Beyond Control?* Palgrave Macmillan, Houndmills, s.106-137.
- Vasta, E.** (2004): Informal Employment and Immigrant Networks: A Review Paper. *COMPAS Working Paper*, č. 2, University of Oxford, Oxford, 26 s.
- Vogel, D., Cyrus, N.** (2008): Irregular Migration in Europe – Doubts about the Effectiveness of Control Strategies. *Focus Migration Policy Brief*, č. 9, HWVI, Hamburg, 9 s.
- Vogel, D., Kovacheva, V., Prescott, H.** (2011): The Size of the Irregular Migrant Population in the European Union – Counting the Uncountable? *International Migration*, 49, č. 5, s. 78-96.
- Williams, C., Windebank, J.** (1998): *Informal Employment in Advanced Economies. Implications for Work and Welfare*. Routledge, London, 222 s.
- Wood, C. H.** (1982): Equilibrium and Historical-Structural Perspectives on Migration. *International Migration Review*, 16, č. 2, s. 298-319.

7. Curriculum vitae

Mgr. Lenka MEDOVÁ (roz. Lachmanová)

Vzdělání

- 2009** Vykonána státní doktorská zkouška ze sociální geografie
- 2006 -** Postgraduální studentka, obor sociální geografie a regionální rozvoj, Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy v Praze, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje
- 2000 - 2006** Magisterský studijní program Sociální geografie, Přírodovědecká fakulta, Univerzita Karlova v Praze

Zaměstnání

- 2011-** Úředník ve státní správě, Ministerstvo zahraničních věcí ČR
- 2009-2010** Výzkumný pracovník katedry sociální geografie a regionálního rozvoje, Přírodovědecká fakulta, Univerzita Karlova v Praze

Odborné zkušenosti

- 2010** „Country expert” za ČR v projektu “Study on Active Inclusion of Migrants” (VC/2009/0009); European Union Programme for Employment and Social Solidarity - PROGRESS (2007-2013)
- 2009-2010** Výzkum v rámci VZ geografické sekce Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy v Praze „Geografické systémy a rizikové procesy v kontextu globálních změn a evropské integrace“ (MSM 0021620831), Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR
- 2008 – 2009** „Country expert” za ČR v projektu “CLANDESTINO: Undocumented Migration: counting the Uncountable. Data and Trends Across Europe” (CIS8-044103); 6. Rámcový program Evropské komise
- 2007 – 2010** Členka řešitelského kolektivu projektu “Promoting Comparative Quantitative Research in the Field of Migration and Integration in Europe (PROMINSTAT)” (CIT5-CT-2006-028972); 6. Rámcový program Evropské komise
- 2007 – 2009** Členka řešitelského kolektivu projektu “Mediterranean and Eastern European countries as new targets for immigration in the European Union (IDEA)” (CIS-CT-2006-044446); 6. Rámcový program Evropské komise

- 2007** „Country expert“ za ČR v projektu “Migrant Integration Policy Index” financovaném British Council, Migration Policy Group a Evropskou unií (INTI Programme)
- 2006** Obhájení magisterské práce „Francouzský model integrace imigrantů: jeho výsledky a komparativní hodnocení“
- 2005 – 2008** Členka řešitelského kolektivu projektu „Mezinárodní migrace a nelegální pracovní aktivity migrantů v Česku v širším evropském kontextu“ (13057/05-DP1), Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR

Zahraniční pobyty

- 2009** Krátkodobý studijní pobyt na Geography Department, Dartmouth College, USA
- 2003 – 2004** Semestrální studijní pobyt na Faculty of Mathematics and Natural Sciences, University of Turku, Finsko

Pedagogická činnost

Vedení 2 bakalářských prací

Několik přednášek v předmětech: Teoretická geografie, Metody v sociální geografii, Geografie migrace

8. Seznam vybraných publikací autorky

MEDOVÁ, L., DRBOHLAV, D. (2013): Estimating the size of the irregular migrant population in Prague - an alternative approach. Tijdschrift voor economische en sociale geografie, 104, č. 1, s. 75-89.

MEDOVÁ, L. (2011): Migration impacts. In: Grabowska-Lusińska, I., Drbohlav, D., Hárs, A. (eds.): Immigration puzzles. Comparative analysis of the Czech Republic, Hungary and Poland before and after joining the EU. LAP Lambert Academic Publishing, Saarbrücken, s. 116-127.

MEDOVÁ, L. (2011): Vrátit se či zůstat? Aspirace neoprávněně pracujících migrantů. Geografie, 116, č. 4, s. 462-470.

DRBOHLAV, D., MEDOVÁ, L. (2010): Country study on the welfare use of migrants and natives. CZECH REPUBLIC. Výzkumná zpráva pro projekt “Study on Active Inclusion of Migrants”.

DRBOHLAV, D., MEDOVÁ, L. (2010): Czech Republic: Irregular Migration – „Old Wine in New Bottles“. In: Triandafyllidou, A. (ed.): Irregular Migration in Europe. Myths and Realities. Ashgate, Farnham, s. 71-92.

DRBOHLAV, D., MEDOVÁ, L., ČERMÁK, Z., JANSKÁ, E., ČERMÁKOVÁ, D., DZÚROVÁ, D. (2010): Migrace a (i)migranti v Česku. Kdo jsme, odkud přicházíme, kam jdeme?. SLON, Praha, 207 s.

DRBOHLAV, D., LACHMANOVÁ-MEDOVÁ, L. (2009): National Data Collection Systems and Practices. Country Report Czech Republic. PROMINSTAT.

- <http://www.prominstat.eu/drupal/?q=system/files/PROMINSTAT_Country_report_Czech_Republic.pdf>
- DRBOHLAV, D., MEDOVÁ, L., ČERMÁK, Z., ČERMÁKOVÁ, D., JANSKÁ, E. (2009): Tschechien – ein junges Einwanderungsland?. Mitteilungen der Österreichischen Geographischen Gesellschaft, 151. Jg., s. 33-52.
- DRBOHLAV, D., MEDOVÁ-LACHMANOVÁ, L., JANSKÁ, E., DZÚROVÁ, D., ČERMÁKOVÁ, D., ČERMÁK, Z. (2009): Irregular Economic Activities of Migrants in the Czech Republic. International Migration Papers, č. 94, ILO, Ženeva, 77 s.
- ČERMÁKOVÁ, D., LACHMANOVÁ, L. (2008): Nelegální migrace a nelegální ekonomické aktivity migrantů z hlediska kontrolních činností kompetentních orgánů. In: Drbohlav, D. (ed.): Nelegální ekonomické aktivity migrantů – Česko v evropském kontextu, Praha: Karolinum, s. 91-101.
- DRBOHLAV, D., LACHMANOVÁ, L. (2008): The Czech Republic. Country report prepared for the research project CLANDESTINO Undocumented Migration: Counting the Uncountable. Data and Trend Across Europe. <http://irregular-migration.hwwi.net/typo3_upload/groups/31/4.Background_Information/4.4.Country_Reports/CzechRepublic_CountryReport_Clandestino_Nov09_2.pdf>
- DRBOHLAV, D., LACHMANOVÁ, L. (2008): Neoprávněné ekonomické aktivity migrantů v Česku - realita očima expertů (Delfy výzkum). In: Drbohlav, D. (ed.): Nelegální ekonomické aktivity migrantů – Česko v evropském kontextu, Praha: Karolinum, s. 103-121.
- DRBOHLAV, D., LACHMANOVÁ, L. (2008): Možné přístupy k odhadu počtu nelegálních migrantů v Česku a zvláště v Praze. In: Drbohlav, D. (ed.): Nelegální ekonomické aktivity migrantů – Česko v evropském kontextu, Praha: Karolinum, s. 176-180.
- DRBOHLAV, D., LACHMANOVÁ, L. (2008): Hlavní zjištěné poznatky. In: Drbohlav, D. (ed.): Nelegální ekonomické aktivity migrantů – Česko v evropském kontextu, Praha: Karolinum, s. 277-284.
- DRBOHLAV, D., LACHMANOVÁ, L. (2008): Irregular Economic Activities in the Czech Republic: A Delphi study about adaptations in a globalizing economy. In: P. Dostál (ed.): Evolution of geographical systems and risk processes in the global context. Praha: Praha: Karolinum, P3K Publishers, s. 129-156 .
- LACHMANOVÁ, L. (2008): Neoprávněné ekonomické aktivity migrantů pohledem pracovníků úřadů práce a živnostenských úřadů. In: D. Drbohlav (ed.): Nelegální ekonomické aktivity migrantů – Česko v evropském kontextu, Karolinum, Praha, s. 122-129.
- LACHMANOVÁ, L. (2007): Vývoj a úspěšnost modelů integrace imigrantů (na příkladu Rakouska, Francie a Nizozemska). Geografie – Sborník České geografické společnosti, 112, č. 2, s. 221 – 236.
- LACHMANOVÁ, L., DRBOHLAV, D. (2004): The Probable Future Development of European East-West Migration. The Delphi Method Revived. European Spatial Research and Policy, 11, č. 1, s. 135-155.